

Аннотация

Шевчук-Клюжева О. В. Языковая политика: особенности определения и использования термина.

В статье анализируется один из ключевых для социолингвистической терминологической системы термин, а именно – «языковая политика». Автор подает разные определения зарубежных и украинских исследователей. В статье рассматриваются новые для украинской гуманитарной науки термины – языковое планирование и языковой менеджмент – как составляющие национальной языковой политики.

Ключевые слова: социолингвистика, языковые проблемы, билингвизм, языковая политика, языковое планирование, языковой менеджмент.

Summary

Shevchuk-Kliuzheva O. V. Language policy: definition features and use of the term.

The article analyzes one of the key concepts of sociolinguistic terminology, namely Language Policy. The author takes different definition of Language Policy leading foreign and Ukrainian researchers. The article describes new for Ukrainian humanities terms - Language Planning and Language Management - as components of the National Language Policy.

Keywords: sociolinguistics, language problems, bilingualism, language policy, language planning, language management.

УДК 811.161.2'367

Л. В. Шитик

*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

ЗНАЧЕННЄВИЙ СИНКРЕТИЗМ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ РОЗЧЛЕНОВАНОЇ СТРУКТУРИ

Реферат. Статтю присвячено дослідженню репрезентантів внутрішньорангової спільнокатегорійної синхронної перехідності – складнопідрядних речень, що демонструють значеннєвий синкретизм. Описано специфіку синкретичних складнопідрядних речень розчленованої структури, проаналізовано їхні різновиди, умотивовано логічність їх кваліфікації як синкретичних утворень. Обґрунтовано значеннєвий синкретизм складнопідрядних речень, суть якого полягає в поєднанні семантико-синтаксичних відношень складнопідрядних одного структурного типу – нерозчленованої або розчленованої структури. Виявлено чинники, що вможливають синкретизм аналізованих конструкцій: специфіка сполучних засобів, лексичне наповнення предикативних частин, подвійні синтаксичні зв'язки, лексико-граматичні особливості присудка (або недиференційованого головного члена) головної частини. Виокремлено й проаналізовано такі різновиди синкретичних складнопідрядних речень розчленованої структури: цільово-причинові, причиново-цільові, кількісно-наслідкові, умовно-часові, часово-умовні, часово-причинові, порівняльно-причинові, порівняльно-причиново-цільові, умовно-причинові, порівняльно-допустові, порівняльно-кількісні, кількісно-причинові.

Ключові слова: синхронна перехідність, синкретизм, формальний синкретизм, значеннєвий синкретизм, формально-значеннєвий синкретизм, синкретичні складнопідрядні речення розчленованої структури.

Постановка проблеми. У синкретичних складнопідрядних реченнях основні елементи структурної схеми (опорні слова, сполучні засоби, співвідносні вказівні слова) виявляють себе по-різному, оскільки репрезентують різні компоненти складної семантики, а тому лексико-семантичне оформлення предикативних частин може не підтримувати семантику структурної схеми. Синтез диференційних ознак у синкретичних складних реченнях може бути не лише

щодо змісту (значення мовних одиниць), а й стосовно вираження (способу вираження, виду зв'язку, характеру залежності), а також щодо змісту і вираження водночас [11, с. 41]. З огляду на це в системі складнопідрядних речень виокремлюємо конструкції, яким властивий формальний, значеннєвий та формально-значеннєвий синкретизм.

Стан вивчення проблеми. Синкретичні складнопідрядні речення привертали увагу багатьох лінгвістів. Широкий спектр їх досліджень представлено в працях В. В. Бабайцевої [1; 2]. Синкретичні складнопідрядні речення з атрибутивно-з'ясувальним та атрибутивно-просторовим значенням були об'єктом вивчення в дисертації В. Г. Зарицької [5]. Застереження про розвиток додаткових значеннєвих відтінків у семантичних типах складних речень висловлено в нормативних граматиках і посібниках [3; 6; 7; 8; 12 та ін.]. Загальну характеристику явищ синкретизму в сфері складнопідрядних речень зреалізувала Р. О. Христіанінова [9].

Мета статті полягає в комплексному аналізі синкретичних складнопідрядних речень розчленованої структури з обставинним значенням, що репрезентують значеннєвий синкретизм. Досягненню задекларованої мети сприятиме реалізація таких **завдань**: описати специфіку синкретичних складнопідрядних речень розчленованої структури з обставинним значенням, проаналізувати їхні різновиди, умотивувати логічність їх кваліфікації як синкретичних утворень.

Виклад основного матеріалу дослідження. До складних речень, яким властивий значеннєвий синкретизм, належать конструкції, що поєднують семантико-синтаксичні відношення складнопідрядних одного структурного типу. Серед складнопідрядних нерозчленованої структури виокремлюємо об'єктно-атрибутивні та синкретичні займенниково-співвідносні речення. Синкретичні утворення в межах складнопідрядних розчленованої структури більш продуктивні, для них характерний синтез різноманітних обставинних значень.

Поширеними є синкретичні складнопідрядні **цільово-причинові** речення, напр.: *Зібрала останні сили жінки, ^{із якою метою? чому?} щоб зустрінути цих чоловіків мужньо і гостинно* (Іван Ле); *Ви повинні дуже добре роздивитися цю особу, ^{із якою метою? чому?} щоб на основі ваших слів можна було скласти фоторобот* (Л. Кононович); *У Техасі маніфестанти прив'язали себе до дорожніх знаків, ^{із якою метою? чому?} щоб зупинити рух* (Л. Костенко); *Та світ наче змовився, ^{із якою метою? чому?} щоб перешкодити, щоб відібрати у нього жінку з вісьмома ложками меду!* (Л. Романчук).

Значеннєвий синкретизм таких конструкцій зумовлений передусім поліфункційністю сполучника *щоб*, який є типовим засобом вираження семантико-синтаксичних відношень мети й водночас може бути вжитий для вираження причини; лексико-граматичними особливостями присудка (або недиференційованого головного члена) головної частини, подвійними синтаксичними зв'язками, унаслідок чого зазнають семантичної актуалізації різні компоненти формально-граматичної структури предикативної одиниці. Наприклад, у реченні *Йому захотілося в машині розпростертися на весь степ, щоб напруженню своєму дати волю* (Іван Ле) стосовно другого компонента дієслівного предикатива актуалізоване цільове значення підрядної частини (*захотілося розпростертися ^{з якою метою?}*), із залученням ширшого контексту активується причинове семантико-синтаксичне відношення (*захотілося розпростертися на весь степ ^{чому?}*).

Ступінь вияву синтезованих диференційних ознак можуть прогнозувати семантико-синтаксичні особливості підрядної частини: якщо вона за характером предикативних відношень є заперечною, то більшою мірою виражене причинове значення, тобто такі речення логічно кваліфікувати як **причиново-цільові**, напр.: *Ти могла б узяти з собою мене, ^{чому? навіщо?} щоб тобі не було страшно* (Є. Кононенко); *...треба було поодгинати гвіздки, відсунути засувку і все це зробити без найменшого шуму й шереху, ^{чому? навіщо?} щоб не викликати підозри* (М. Старицький); *Доводилося тримати ^{чому? із якою метою? як?} чалму, щоб сплетене гілля у пільмі не здерло її з голови* (Іван Ле) – в останньому реченні наявне додаткове значення способу дії. Перевага причинового значення може бути спрогнозована й лексичним наповненням головної частини, напр.: *Йшли швидко, поспішали, ^{чому? навіщо?} щоб до смерку дійти до знайомого джерела і там стати табором* (Іван Багряний).

Засобами синтаксичного зв'язку предикативних частин у складнопідрядних цільово-причинових реченнях можуть бути й інші сполучні засоби, напр.: *Ночами не спати, серця не шкодувати, ^{навіщо? чому?} аби дружина не зганьбила його, і не пропали б господарські турботи, не*

пішли б марно витрачені кошти (Іван Ле); ...один із залів був поділений на кабінки на двох, кожна з яких запиналася завісою, ^{навіщо? чому?} **аби** лихе око не завадило любій розмові (Л. Романчук); Роман зателефонував на роботу Рижанському, ^{з якою метою? чому?} **що** день народження переноситься на 21 вересня замість належного 21 жовтня (Є. Кононенко); І знову він [Женик] ... зазирнув під подушку, ^{із якою метою? чому?} **чи** немає там мокрих рудих яблук (Є. Кононенко). В останніх двох реченнях підрядна частина є формально з'ясувальною, однак лексичне наповнення головної прогнозує ймовірність причиново-цільового поширювача, який еліпсований, а тому цю роль виконує наявна підрядна частина. Пор. **Т.**: Роман зателефонував на роботу Рижанському, ^{із якою метою? чому?} **щоб** повідомити, ^{про що?} **що** день народження переноситься на 21 вересня замість належного 21 жовтня; **Т.**: І знову він [Женик] ... зазирнув під подушку, ^{із якою метою? чому?} **щоб** перевірити, ^{що?} **чи** немає там мокрих рудих яблук.

У синкретичних складнопідрядних **кількісно-наслідкових** реченнях синтез диференційних ознак спричинений лексичним наповненням предикативних частин та специфікою сполучних засобів, переважно це сполучники *що аж, що й, що*. Напр.: ...але хлопець не дав йому розбушуватися, подав назустріч меча, рукояттю наперед, ^{якою мірою?} **що аж** купець відступив від подиву (П. Загребельний); Шовкова сукня яскравого східного кольору, ^{якою мірою?} **що** дух захопило йому в той день (Іван Ле); Лише під осінь «феномен із Сахари» швидко зміцнів, ^{якою мірою?} **що аж** одягло від серця (В. Бережний); Пан Мартин уперіцив кулачищами по траві, ^{якою мірою?} **що аж** берег здригнувся (В. Малік); Валентина гримнула дверцятами «Ауді», ^{якою мірою?} **що** машина мало не розкололася на множники (Л. Романчук).

Значення міри та ступеня виразне і в складних конструкціях, предикативні частини яких поєднані сполучником *так що*, а також *так що аж, так що й*. Напр.: ...аж тоді церква мовби стрибнула догори і поструменіла до самого неба, ^{якою мірою?} **так що** відразу треба було задирати голову (П. Загребельний). Хоч сполучник *так що* є типовим засобом вираження наслідкових семантико-синтаксичних відношень, але лексичне наповнення головної частини відкриває позицію для поширювача зі значенням міри і ступеня.

Синкретичні **умовно-часові** та **часово-умовні** відношення реалізовані в складнопідрядних реченнях, предикативні частини яких поєднані здебільшого сполучниками *коли... то, коли, як, як... то*, що слугують формантами й часових, й умовних семантико-синтаксичних відношень. Ступінь вияву синтезованих значень залежить від сполучного засобу (переважає семантика умови в реченнях із парними сполучниками) та лексичного наповнення предикативних частин. Напр.: *Та, мабуть, коли чиниш добро, то не думаєш* ^{за якої умови? коли?} *про це* (П. Загребельний) – пор. **Т₁**: не думаєш..., **якщо** чиниш добро; **Т₂**: не думаєш ... **у той час, коли** чиниш добро; **Коли** людина мститься, ...з неї виходить біс помсти, ^{коли? за якої умови?} **коли** людина ненавидить, з неї виходить біс ненависті, ^{коли? за якої умови?} **коли** людина вбиває, з неї виходить біс смерті ^{коли? за якої умови?} (В. Шевчук); **Коли** боги хочуть покарати нас, вони зглядаються на наші молитви ^{за якої умови? коли?} (О. Вайльд, упорядник Б. Щавурський); **Будь-яка система** поглядів на життя має цінність, ^{за якої умови? коли?} **коли** вона здобута і прочута кожною клітинкою ества її творця (С. Процюк); **Так багато тебе,** ^{за якої умови? коли?} **коли** тебе немає поруч, і так мало, ^{за якої умови? коли?} **коли** ти поруч (Ю. Покальчук); **І як** намагаються щілінку – проникають у неї і починають крутити чоловіком як хочуть, ^{коли? за якої умови?} його руками чинять зло, якого не можуть у своїй безтілесності здійснити (Л. Романчук).

К. Г. Городенська вважає виразником часових та умовно-часових відношень і сполучник *якщо* [4, с. 318–319], який є спеціалізованим засобом вираження семантики умови. Водночас лексичне наповнення предикативних частин прогнозує ймовірність темпорального поширювача, чому сприяє й мінімальний контекст, напр.: *Першої вершини досягаєш,* ^{коли? за якої умови?} **коли** від кохання стаєш кращою ти. *Другої –* ^{за якої умови? коли?} **якщо** кохання покращує того, кого кохаєш (Є. Кононенко).

Погоджуємося з Р. О. Христіаніною, що синкретичні умовно-часові відношення репрезентовані також у складнопідрядних реченнях зі сполучниками *що... то, що... так, що не... так, як тільки, як тільки... так, як тільки... то*. Синкретизм у таких реченнях «виникає на основі того, що їхній зміст набуває узагальненого характеру, що сприяє абстрагуванню від конкретного часу виконання дії, унаслідок чого значення підрядної частини постає як умова появи дії головної частини» [9, с. 301]. До названих потрібно додати ще й конструкції зі сполучником *щойно*, напр.: *Негідник, який здійснює руку на жінку, здебільшого буває боягузливим і втрачає запал,* ^{за якої умови? коли?} **щойно** йому трапляється справжній суперник

(Л. Романчук).

Синкретичними **часово-причинними** відношеннями поєднані предикативні частини в складнопідрядних реченнях зі сполучником *а що*. К. Г. Городенська кваліфікує *а що*, як вторинний сполучник підрядності, синонімічний до причинових сполучників *бо, тому що* і наводить приклад із постпозитивною підрядною частиною [4, с. 48–49]. Препозитивне розташування підрядної частини засвідчує наявність часового значення, напр.: *...а що сонце вже зайшло, від води починала відходити тепла пара...* коли? чому? (В. Шевчук); *А що Варвара не спромоглася на жодне слово у відповідь, тільки дивилася неймовірно, під вусом-гадюкою в Омелька Костюченка з'явилася гадюка-всмійка...* коли? чому? (В. Шевчук) – пор. **T₁**: *Коли Варвара не спромоглася на жодне слово у відповідь, тільки дивилася неймовірно, під вусом-гадюкою в Омелька Костюченка з'явилася гадюка-всмійка..*; **T₂**: *Під вусом-гадюкою в Омелька Костюченка з'явилася гадюка-всмійка, бо Варвара не спромоглася на жодне слово у відповідь, тільки дивилася неймовірно.*

Порівняльно-причинове значення постає в синкретичних складнопідрядних реченнях унаслідок невідповідності формальних і значеннєвих показників: засобом зв'язку предикативних частин слугує спеціалізований порівняльний сполучник, а лексичне наповнення головної частини прогнозує ймовірність причинового поширювача, напр.: *Роззубився,* подібно до чого? чому? **як** *звичайнісінька людина, що служить на відповідальній посаді...* (Іван Ле); *Біленькі хати оточували цільним кільцем свою старезну церкву,* подібно до чого? чому? **немов** *хотіли захистити її од нападу ворогів* (М. Старицький); *«Опель» іще тихо сопів,* подібно до чого? чому? **наче** *намагався віддихатися після майже лету на межі припустимої швидкості* (Л. Романчук); *Вони навіть відчують себе у чомусь винними перед іншими,* подібно до чого? чому? **наче** *природа, вділивши їм талант, образила когось* (Л. Романчук); *Микишчин кінь тихо заіржав,* подібно до чого? чому? **ніби** *вибачився, що не виправдав Микишчиних сподівань, і зник під водою* (Люко Дашвар). У таких конструкціях можливий відтінок способу дії чи міри та ступеня, напр.: *А як ішли, почав крутити,* подібно до чого? чому? як? **так** *ніби щось знав і чогось боявся* (В. Шевчук); *З острахом позирала [мати] йому в очі, була рішуча і слаба,* подібно до кого? чому? якою мірою? **як** *мати в розмові з любимим сином* (Іван Ле).

На особливу увагу заслуговують конструкції із контамінованими сполучними засобами, оскільки в них виразне значення міри і ступеня або способу дії, напр.: *А Гордій Отава бачив увесь Київ,* подібно до чого? як? чому? **так** *неначе піднімала його дивна сила над містом* (П. Загребельний); *...він і по штабах сьогодні ходив звеселений,* подібно до чого? наскільки? чому? **так** *ніби передчував, що в одному з тих колоніальних будинків жеде його те, чого він так настирливо домагався...* (П. Загребельний). Іноді поєднуються порівняльне, цільове, причинове та кількісне відношення, напр.: *Вона стояла перед ним бліда як стіна, вхопившись рукою за горло,* подібно до чого? із якою метою? чому? якою мірою? **так** *ніби намагалася ослабити зашморг, що затягся круг її шиї* (М. Старицький). Якщо в головній частині наявна обставина причини, то підрядна частина не має причинового значення, напр.: *Пальці його ніг стали чомусь липучі, так* *ніби між ними проступала кров* (П. Загребельний).

Про вираження причинових семантико-синтаксичних відношень у складнопідрядних із порівняльними сполучниками та з контамінованими сполучними засобами *так ніби, так наче, так неначе* зауважував І. Г. Чередниченко, стверджуючи, що «до основного значення порівняння приєднується відтінок нереальної причиновості» [10, с. 118–119].

Часто на **порівняльно-причинове** значення нашаровується **цільове**, що зумовлено лексико-граматичними особливостями контактного слова головної частини, напр.: *Він примружував очі, вдивляючись,* як? чому? із якою метою? **ніби** *хотів упевнитись, щоб не помилитись* (Іван Ле).

У складнопідрядних **умовно-причинних** реченнях предикативні частини поєднані вторинними сполучниками *раз* та *коли*. Про синтез умовного й причинового значень зауважували деякі дослідники [6, с. 213; 10, с. 116 та ін.]. У реченнях зі сполучником *раз* умова, названа в підрядній частині, є реальним фактом, який відбувся колись чи відбувається тепер і який водночас є причиною того, про що йдеться в головній частині. Напр.: *Хай би відволіклася й заспокоїлася,* за якої умови? чому? **раз** *уже випало далі жити* (Люко Дашвар). Речення зі сполучником *коли* вможливають трансформацію в складнопідрядне зі сполучниками *якщо й бо*, напр.: *Та не так просто було зв'язатися з Мухтаровим, коли єдиний телефонний апарат [...]* був у кабінеті Преображенського (Іван Ле) – пор. **T₁**: *Та не так просто було зв'язатися з*

Мухтаровим, **якщо** єдиний телефонний апарат [...] був у кабінеті Преображенського; **Т₂**: Та не так просто було зв'язатися з Мухтаровим, **бо** єдиний телефонний апарат [...] був у кабінеті Преображенського.

Умовно-причинові семантико-синтаксичні відношення наявні й у реченнях зі сполучником **якщо**, причому в них переважає умовне значення, бо воно підкріплене засобом зв'язку, а причинове – зумовлене лексичним наповненням предикативних частин, напр.: *Якась в нім [зеленім кольорі] сила, видно, надзвичайна є, за якої умови? чому? **Якщо** пташина горнеться і гнізда в'є* (О. Білаш) – пор. **Т₁**: *Якась в нім [зеленім кольорі] сила, видно, надзвичайна є, чому? **бо** пташина горнеться і гнізда в'є.*

Синкретизм складнопідрядних **порівняльно-допустових** речень спричинений лексичними значеннями слів головної частини, що прогнозує і відношення допустовості в підрядній порівняльній частині, напр.: *Вони прокинулись о дев'ятій, поснідали й вирушили в дорогу, подібно до чого? незважаючи на що? **ніби** жсахиття давніх часів і не навідувались до білосніжного номера п'ятизіркового готелю* (Є. Кононенко); *Він повернувся до самого початку, подібно до чого? незважаючи на що? **ніби** нічого цього з ним не траплялося* (Люко Дашвар).

Окремий різновид синкретичних складнопідрядних речень розчленованої структури становлять конструкції з **порівняльно-кількісним** значенням, напр.: *Ореол його святості бліднув, подібно до чого? якою мірою? **як** бліднуть візерункові літери на пересихаючому пергаменті* (Іван Ле); *...і острах цей був такий дивний та нездоланий, що я сидів біля столу ніби задерев'янілий, подібно до чого? наскільки? **ніби** кров у мені завмерла і перестала текти* (В. Шевчук); *...тоді стало пекти в підшвах, подібно до чого? якою мірою? **так ніби** сидить у запаленому німецьким термітом танку і вогонь охопив уже всю машину...* (П. Загребельний); *Очі червоні, подібно до чого? якою мірою? **наче** три дні пив і похмелявся...* (Л. Романчук).

Якщо в головній частині складнопідрядного речення є обставина міри і ступеня, то, хоч лексичне наповнення предикативних одиниць і прогнозує кількісну характеристику, підрядна частина має лише порівняльне значення, напр.: *... Маріца **щосили** махає перед очима руками, подібно до чого? **ніби** відганяє настирливу комахню* (М. Матіос).

Менш продуктивними є синкретичні складнопідрядні речення, у яких синтезовані **кількісне і причинове** семантико-синтаксичні відношення, напр.: *А він і справді готовий був тікати, наскільки? чому? **настільки** ворожим видався йому вишневий оксамит завіс, **настільки** нав'язливою поведінка жінки поруч* (Л. Романчук). Відтінок міри і ступеня, маркований сполучним засобом, можливий завдяки семантичній актуалізації прикметника *готовий* – допоміжного компонента дієслівного складеного присудка.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Для складнопідрядних речень характерний синкретизм форми, змісту та синкретизм форми і змісту водночас. Семантико-синтаксичний тип маркований синкретизмом змісту, суть якого полягає в поєднанні семантико-синтаксичних відношень складнопідрядних одного структурного різновиду – нерозчленованої або розчленованої структури. Синкретичні одиниці розчленованої структури охоплюють численну групу конструкцій: цільово-причинові, кількісно-наслідкові, умовно-часові, часово-причинові, порівняльно-причинові, умовно-причинові, порівняльно-допустові, кількісно-порівняльні, кількісно-причинові тощо. Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо в дослідженні інших комбінацій диференційних ознак у межах складнопідрядних речень.

Список використаної літератури

1. Бабайцева В. В. Русский язык. Синтаксис и пунктуация / В. В. Бабайцева. – М. : Просвещение, 1979. – 269 с.
2. Бабайцева В. В. Явление переходности в грамматике русского языка / В. В. Бабайцева. – М. : Издательский дом «Дроффа», 2000. – 638 с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
4. Городенська К. Г. Граматичний словник української мови: Сполучники / К. Г. Городенська. – Херсон : вид-во ХДУ, 2007. – 340 с.
5. Зарицька В. Г. Синкретичні типи підрядності в системі складного речення : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Зарицька Вікторія Григорівна ; Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2004. – 224 с.

6. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Синтаксис / Б. М. Кулик. – К. : Рад. школа, 1961. – Ч. II. – 287 с.
7. Слинко І. І. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання / І. І. Слинко, Н. В. Гуйванюк, А. А. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1972. – 516 с.
9. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові : [монографія] / Р. О. Христіанінова. – К. : Інститут української мови ; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 368 с.
10. Чердніченко І. Г. Складнопідрядні речення у сучасній українській мові. Спецкурс для студентів філологічних факультетів / І. Г. Чердніченко. – Чернівці : Чернівецький держ. ун-т, 1959. – 134 с.
11. Чеснокова Л. Д. Синкретизм в сфері членів пропозиції / Л. Д. Чеснокова // Філологічні науки. – 1988. – № 4. – С. 41–47.
12. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник] / К. Ф. Шульжук. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.

Анотація

Шитик Л. В. Смысловый синкретизм сложноподчинённых предложений расчленённой структуры.

Статья посвящена исследованию репрезентантов внутриранговой общекатегориальной синхронной переходности – сложноподчиненным предложениям, демонстрирующим смысловый синкретизм. Описана специфика синкретических сложноподчиненных предложений расчлененной структуры, проанализированы их разновидности, мотивирована логичность их квалификации как синкретических образований. Обоснован смысловый синкретизм сложноподчиненных предложений, суть которого заключается в сочетании семантико-синтаксических отношений сложноподчиненных одного структурного типа – нерасчлененной или расчлененной структуры. Выделены и проанализированы такие разновидности синкретических сложноподчиненных предложений расчлененной структуры: целево-причинные, причинно-целевые, количественно-следственные, условно-темпоральные, темпорально-условные, темпорально-причинные, сравнительно-причинные, сравнительно-причинно-целевые, условно-причинные, сравнительно-уступительные, сравнительно-количественные, количественно-причинные.

Ключевые слова: синхронная переходность, синкретизм, формальный синкретизм, смысловый синкретизм, формально-смысловый синкретизм, синкретические сложноподчиненные предложения расчлененной структуры.

Summary

Shytyk L. V. The semantic syncretism of compound sentences of segmented structure.

The article studies the representants of inner grade common categorial synchronous transitivity – the compound sentences that demonstrate semantic syncretism. The specific complex sentences of segmented structure are described, their variety is analyzed, the validity of their qualification as syncretic entities is reasoned. Semantic syncretism of compound sentences, the essence of which is a combination of semantic and syntactic relations of compound sentences of one structure type – undifferentiated or differentiated segmented structure – is grounded. The author determined and analyzed the following types of syncretic compound sentences of differentiated segmented structure: of purpose and cause, of cause and purpose, of quantity and consequence, of condition and time, of time and condition, of time and cause, of comparison and cause, of comparison, cause and purpose, of condition and cause, of comparison and supposition, of comparison and quantity, of quantity and cause.

Keywords: synchronous transitional, syncretism, formal syncretism, semantic syncretism, formal and semantic syncretism, syncretic compound sentences of differentiated segmented structure.